

Annona Nova VIII.

A Kerényi Károly Szakkollégium évkönyve

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Kerényi Károly Szakkollégium
Pécs, 2016

Szakmai lektorok:

Bánkúti Gábor, Barabás Gábor, Csibi Norbert, Fedeles Tamás,
Járai Róbert, Kisantal Tamás, Rónaky Eszter, Szendi Zoltán
Weiss János

A kiadvány a *Nemzeti Tehetség Program* támogatásával jelent meg.
NTP-SZKOLL – 15-0041

Kiadó: Kerényi Károly Szakkollégium
Felelős kiadó: Bagi Zsolt

Szerkesztők:

Lisa Obermeier, Máté Zsolt, Rétfalvi P. Zsófia, Szanyi-Nagy Judit,
Vilmos Eszter, Vörös Eszter

Borítóterv:

Szanyi-Nagy Judit

Nyomdai előkészítés és kivitelezés:

Virágmandula Kft.

ISSN: 2061-4926

© A szerzők, 2016

© A szerkesztők, 2016

Minden jog fenntartva.

Tartalomjegyzék

András Csaba: Előszó	7
Kocsis Árpád: „Ez a törvény?” – Velencei vizeken ne kalmárkodj	11
Fetzer Beáta: Die Verkörperung der Angst – Die literarisch-anthropologische Erscheinung der Angst in Fräulein Else und Spiel im Morgengrauen von Arthur Schnitzler	23
Zsupos Norbert: Elmélet és gyakorlat Gilles Deleuze filozófiájában – Michael Hardt Deleuze-értelmezéséről	37
Bodrogai Dóra: A két főszereplő közötti kapcsolat dinamikája Szabó Magda Az ajtó című regényében és ennek filmadaptációjában	49
Vilmos Eszter: Emma és az okos szüzek – Két versfordítás-elemzés	65
Kovács Péter: Polémiák a Liliomos Herceg körül – A Szent Imre-legendahistoriográfiájának áttekintése	85
Ignác Ágoston: Megjegyzések a 14. századi krónikaszerkesztményhez – Historiográfiai áttekintés egy jelenleg zajló kutatáshoz	99
Sipos Balázs: A Kodály Zoltán úti lakótelep építése 1967-től 1985-ig	111
Sipos Balázs: A pécsi Nagyárpádi városrész (Árpádváros) építéstörténete 1974–1990 között	125
Endródi Edina: A bélyegtörvény történeti áttekintése a bostoni újságok tükrében	145
A Kerényi Károly Szakkollégium tagjai a 2015/2016-os tanévben	161
A Kerényi Károly Szakkollégium mentorai a 2015/2016-os tanévben	162
A Kerényi Károly Szakkollégium év végi konferenciájának plakátja	163

Sipos Balázs vagyok a PTE Bölcsészettudományi Karának Történelem MA másodéves hallgatója. Fő kutatási területem Pécs 1945 utáni építéstörténete, azon belül is a városrészek kialakulása.

SIPOS BALÁZS

A Kodály Zoltán úti lakótelep építése 1967-től 1985-ig

Bevezetés

Ha megkérdeznénk ma a pécsieket, nem biztos, hogy sokan tudnák, hol is húzódott volna a városban az „Északi-körút”. Ennek legfőbb oka, hogy a tervezetnek csak töredéke valósult meg, és az sem alkot ma klasszikus körutat, ezért ezt a nevet már az 1980-as évekre elhagyták. Az eredeti terv az volt, hogy a belvárost elkerülve teremtsenek gyors összeköttetést Uránváros és Fehérhegy között. Az út Újmecekalja északi részéről – a Szigeti útról – indult volna, és az el nem készült Makár-tető lakótelepen kapcsolódott volna a Szigeti városrészhez, az Ifjúság útja és a Kürt utca kereszteződésénél. Az igazán komoly területrendezési gondok csak innentől kezdődtek, ugyanis meg kellett oldani az útszakasz folytonosságát a Petőfi Sándor és az Alkotmány utca kereszteződésétől (a Kodály Zoltán úton keresztül) egészen az Ágoston térig, majd onnantól az Ady Endre utcán át, egészen Fehérhegyig. Végül mindössze az Ifjúság útjától az Ágoston térig terjedő szakasz valósult meg, ami ugyan lehetővé tette a belváros elkerülését, ám az új 6-os számú főút elkészültével gyorsabbá vált a két városrész közötti közlekedés.

A Kodály Zoltán úti építkezéseket három nagyobb ütemre lehet bontani. Az első ütem 1967 és 1969 között zajlott. E három év alatt a lakótelep nagyobb része felépült: mintegy 400 lakás a Kodály Zoltán

út két oldalán és az Attila utcában. A második szakasz 1971 és 1974 között valósult meg. Ez idő alatt befejezték a Kodály Zoltán utca északi részén megmaradt üreshelyek beépítését, valamint elkezdték a Kacsóh Pongrác utca kiépítését. Ez összesen 130 lakást jelentett. Végül az utolsó, harmadik szakaszban az 1970-es évek második felétől egészen az 1980-as évek közepéig a *foghíjak* beépítésére került sor.

Munkámban azt mutatom be, hogy milyen körülmények között jött létre a Szigeti városrész e kis szeglete.

Pécs szocialista kori építéstörténete 1948 és 1968 között

Pécs a II. világháborút majdhogynem sértetlenül vészeltte át. A várost már a két világháború előtti időszakban is a szén tette gazdasági szempontból fontos központtá. Ez nem változott az 1950-es és 1960-as években sem.¹

A város emellett komoly iparral is rendelkezett: többek közt porcelángyártás (Zsolnay porcelán), gépgyártás, kesztyűgyártás, bútorgyártás, bőrfeldolgozás és élelmiszeripar (tejfeldolgozás, sör-gyártás, dohánygyártás, sütöde) is működött.² Az 1953-as mecseki kutatások után Pécs stratégiai szempontból még fontosabbá vált. A szovjet tudósok ugyanis nagyobb mennyiségű uránt fedeztek fel Kővágószőlős közelében,³ ami előbb a fegyverkezési versenyben, majd az atomerőművek működtetésében vált jelentőssé. A régió központjaként Pécs városa rendelkezett a legnagyobb lakossággal, de sem ez, sem pedig az agglomeráció nem volt elegendő a munkásigény kielégítéséhez. Ezért a város előbb a megye, majd a régió, később pedig az uránbánya megnyitását követően az ország minden pontjáról elkezdte vonzani a munkaerőt.

¹ HAJDÚ Zoltán: *Dél Dunántúl*, Dialóg Campus Kiadó, Pécs–Budapest, 2006, 178.

² Pécs 20. századi iparáról lásd bővebben: KAPOSZ Zoltán: *Pécs gazdasági fejlődése 1867–2000*, Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, Pécs, 2006.

³ SALLAY Árpád: Az uránércbányászat szerepe Pécs 20. századi fejlődésében, in: *Pécsi Szemle: várostörténeti folyóirat* 2001/4., IV. évf., 94.

1949-ben Pécs lakossága 89 025 fő volt. A számos munkahelynek köszönhetően 1960-ra közel 30%-kal növekedett a lakosság, amely ekkor már elérte a 121 277 főt.⁴ E megnövekedett népesség lakhatása új kihívást jelentett a város számára. Az egyszintes családi házak szóba sem jöhettek, mivel felépítésük gazdaságtalan és lassú lett volna. Az egyetlen megoldást a modern többemeletes lakóépületek jelentették.

Az 1950 és 1954 közötti úgynevezett első rendezési tervek, majd az 1957 és 1961 közötti általános rendezési tervek a belváros déli sávját és a város keleti részét jelölték ki az építkezések helyszínéül. Ezt az urán felfedezése némiképp módosította, így 1955-ben egy nyugati irányú építkezés is kezdetét vette.

Először, 1950-től, a keleti városrészt építették tovább.⁵ A lakásállományra vonatkozó adatok szerint 1960-ig a városrész kb. 80%-ban el is készült.⁶ A déli városrész építését az 1950-es évek közepén kezdték el. A belvárosi rekonstrukciókkal együtt 1970-ig ennek nagy részét sikerült is befejezni. Uránvárossal már kicsit más volt a helyzet, ugyanis rendezési tervét többször is módosították. Így meg kellett hosszabbítani a 15 éves építési időt, de itt is elmondható, hogy a lakásállomány 90%-a már 1970-ig felépült.⁷

A nyugati városrészben egyesült a múlt és a jövő építészete. Az első építkezésekhez még hagyományos téglá építőanyagot használtak, míg az 1960-as évek legelején Magyarországon is megjelent a panel technológia. Az alapokat a Szovjetunióból adoptálták, de a tervezők sokat merítettek a csehszlovák panelgyártási technológiákból is. A tervezők több alkalommal jártak más országokban – például Franciaországban –, hogy ellessék a fortélyokat. A franciaországi

⁴ KSH, 1980. évi népszámlálás. 2. b. Pécs népessége és társadalma. 13.

⁵ A témáról bővebben: PILKHOFFER MÓNICA: *A bányászat és építészet Pécssett a 19–20. században*, Pro Pannónia Kiadó, Pécs, 2008, 161–183.

⁶ Pécs és a városkörnyéki településcsoport általános rendezési terve. Városfejlesztési koncepció, Dél-dunántúli Tervező Vállalat, 1982, 267.

⁷ MAGAY Miklós: *Uránváros kialakulásának és fejlődésének története*, in: *Tanulmányok Pécs történetéből 18.*, Pécs Története Alapítvány, Pécs, 2006, 323–338.

tapasztalatok következtében a pécsi panelgyártásban megjelent egyfajta francia hatás.⁸

Az új technológiának köszönhetően már olcsón, gyorsan és nagy számban tudták biztosítani az épületekhez szükséges elemeket. Az anyagiakon kívül fontos volt az is, hogy ezek a házak már gyorsabban készüljenek el a korábbiaknál. A paneltechnológia nehezen ment át a gyakorlatba, mivel sokan szkeptikusan viszonyultak hozzá. Ezért előbb családi házakat emeltek panelelemekből, majd 1961-ben Uránvárosban felépült az ország első négyemeletes panelépülete.

Az 1960-as évek közepére az 1950–54 közötti rendezési tervek szinte minden részét legalább egyszer módosították. Ezek az évek igen hektikusnak mutatkoztak a város továbbépítésének szempontjából. Ebben az időszakban ugyanis számtalan terv jelent meg, amelyet nagyban befolyásoltak az országos településhálózati tervek.

Ilyen volt például az Építésügyi Minisztréium 00339/1961-es számú tervezete, amely az *Országos településhálózati tanulmányterv* nevet viselte, és amelyben meghatározták a város feladatkörét a következő 20 éves periódusra. Ebben többek között az szerepel, hogy: „Pécs a meglévő ipari üzemek jelentős fejlesztése mellett – új, főleg könnyű- és élelmiszeripari üzemekkel gyarapodna: Harisnyagyár, ruhagyár, édesipari gyár, rostműbörgyár, cipőgyár létesülne. [...] Előzetes elképzelések szerint összesen kb. 25-26 ezer új munkahely létesülne Pécsen 20 év alatt.”⁹ Ezzel a város népességét 190–210 000 körülire becsülték az 1980-as évekre. De nem ez volt az egyetlen terv, amely a város jövődéli lakosságát próbálta megállapítani.

A város általános rendezési tervét nem sokkal később az 1007/1971 (III.15)-ös számú kormányhatározat alakította tovább, amely az országos településhálózat koncepcióját rendezte. Pécs ebben a koncepcióban a „felsőfokú központ” státuszba került. A felsőfokú központ feladata, hogy „lássa el a vonzáskörzetükre kiterjedő-

⁸ Tillai Ernő elbeszélése alapján (Tillai Ernő: a Pécsi Tervező Vállalat egykori építész tervezője)

⁹ Pécs 1966. évi Általános Rendezési terve /tervdokumentáció/ 4.

en a gazdasági, igazgatási, oktatási, egészségügyi stb. megyei szintű irányító, szolgáltató funkciókat és egymással munkamegosztásban több megyére kiterjedő – esetleg országos – funkciókat is. Egyes felsőfokú központok nagyságrendje, a területi munkamegosztásban betöltött szerepe, fejlődésének üteme és színvonala indokoltá teszi, hogy több megyére kiterjedő és egyes országos szervező és irányító stb. funkciókat is ellássanak.”¹⁰ Ennek megfelelően a város a Dél-Dunántúli régió felsőfokú központjává válhatott. A határozat miatt úgy számoltak, hogy Pécs lélekszáma a „XXI. század első felében [...] mintegy 260–270 ezer lehet.”¹¹ A „felsőfokú központokat úgy célszerű fejleszteni, hogy lakosság számuk 150–300 ezer, vonzásterületüké – a központtal együtt – 1,0–1,5 millió fő körül legyen”.¹²

Mіндеzen terveknek megfelelően lakásszámra vonatkozó terveket is újra kellett gondolni. A város rendezési terve úgy számolt, hogy 10 éven belül, azaz 1980–1981-re Pécs lakossága elérheti a 170 ezer főt, amelyet a század végére – az előrejelzések szerint – akár 210 ezerig is feltornázhathatott volna. Ez azt jelentette, hogy 15 év alatt kb. 16 200 lakás kivitelezését kellett volna megoldani. Ehhez viszont területekre volt szükség.¹³

A városvezetés igyekezett megtartani az addig kialakult város-szerkezetet. „A városszerkezet eddigi fejlődésében érvényesült a földrajzi adottságok hatása és ezért adottak egy hosszvázba tagolt szalagváros lényeges övezeti és úthálózati elemei. Az általános rendezési tervben ezeket az adottságokat figyelembe véve fejlesztjük tovább a városszerkezetet.”¹⁴ Azonban Pécs-et sem lehetett a végső-kig kelet-nyugati irányban nyújtani. Ezért úgy számoltak, hogy a beépíthető területek szűkössége miatt a település nagyságát is növelni kell ezzel párhuzamosan. A növelés mértékét végül 66 km²-ben

¹⁰ 1007/1971 (III. 15.) számú kormányhatározat a településhálózat fejlesztésének koncepciójáról

¹¹ PAPP József: Pécs általános rendezési terve (1971), in: *Műszaki tervezés*, 1971/11., 12., 35.

¹² 1007/1971 (III. 15.) számú kormányhatározat a településhálózat fejlesztésének koncepciójáról

¹³ Pécs 1966. évi Általános Rendezési terve /tervdokumentáció/ 24.

¹⁴ PAPP József: Pécs általános rendezési terve (1971), in: *Műszaki tervezés*, 1971/11., 12., 35.

határoztak meg.¹⁵ De nézzük meg, hogy a különböző rendezési tervekben a városvezetés és a tervezők mely irányokat tartották elfogadhatónak a 70-es évek elejéig.

„A lakóterületek kijelölésénél abból az elvből indultunk ki, hogy a terv 15 éves távlatában mindenképpen a vasútvonaltól É-ra lévő városrészt kell elsősorban fejleszteni [...]. Természetesen ez az elhatározás csak akkor valósítható meg, ha a szabadterületi új tömeges lakásépítés mellett következetesen [...] végrehajtjuk az évi átlagos 15%-os szanalást. Szükséges ez azért, mert a vasútvonaltól É-ra, természetesen a peremterületekkel együtt, a terv szerint elhelyezhető kb. 160–170 ezer ember, azonban csak úgy, ha a régi város legelavultabb lakótömbjeit [...] bontva építéssel tesszük alkalmassá a korszerű nagypaneles építkezés számára szabaddá.”¹⁶ Mindennek megfelelően az 1966-os *Általános rendezési terv* 20 200 lakás elhelyezését tette lehetővé a város számára.¹⁷

Ennek megfelelően szó volt Uránváros továbbépítéséről, a Nyugat-Mecsek, a Makár-oldal, a Diósi dűlő, a Balokány, és a Szigeti városrész – egészen a Kórház térig történő – beépítéséről.¹⁸ Ezek a tervek nagyban módosították volna a város képét.¹⁹ A tervezők sok irányba akartak elindulni, végül nem ragaszkodtak tovább a szalagváros koncepciójához.²⁰ Sokan ugyanis – joggal – féltették a történelmi belvárost vagy a Mecsek látképét ezektől a beruházásoktól. Úgy tűnik, a pécsi Városi Tanácsban is elgondolkoztak azon, hogy ezek az irányok a legmegfelelőbbek-e. Végül a városvezetés egy déli

¹⁵ Uo., 35.

¹⁶ Pécs 1966. évi Általános Rendezési terve /tervdokumentáció/ 24.

¹⁷ Uo., 32–37.

¹⁸ DÉNESI Ödön – PAPP József – SZOYKA Pál: Sajátos helyi vonások a pécsi rendezési tervekben, in: *Városépítés* 1974, 11. évf., 1.sz., 16–19.

¹⁹ Pécs 1966. évi Általános Rendezési terve /tervdokumentáció/ 40.

²⁰ A koncepció lényege az volt, hogy a Mecsek lábánál húzódjon végig a város. A választóvonalat a vasút, illetve a régi Kertváros jelentette. Ezekről a területektől délre csak ipari üzemeket és a mezőgazdasági művelés számára alkalmas földeket akartak szabadon hagyni.

irányú (Kertváros) lakótelep fejlesztés mellett tette le voksát,²¹ ám amíg akadt felhasználható terület (Szigeti városrész, Budai városrész), addig e területek szanálásával akarták megoldani a Pécs lakótelep elhelyezésének gondjait.

Mielőtt azonban rátérnék a Kodály Zoltán úti lakótelep építésére, érdemes megnéznünk, mi jellemezte a várost 1970-ben a demográfia és a lakásfejlesztés szempontjából. 1970-re Pécs lakossága elérte a 150 000 főt, amely az 1960-as adatokhoz képest majdnem 24%-os növekedést jelentett.²² Az építési adatok szerint a város 1960 és 1969 között összesen 12 217 lakással bővült. Ezek jelentős része a központi (31%) és a nyugati városnegyedben (44%) épült.²³ A számok is jól mutatják, hogy 1970-re nagyrészt már elkészült Meszes, illetve a Déli Városrész, és – bár az adatok nem ezt tükrözik – Uránváros építése is a végéhez közeledett.

1. számú táblázat: Pécs lakosságának alakulása 1949 és 2010 között

Év	A népesség száma		Az előző népszámlálás %-ban	
	a mindenkori	az 1980. évi	a mindenkori	1980. évi
	államigazgatási beosztás szerint			
1949	78 199	89 025	107,1	99,8
1960	120 451	121 277	146,6	129,7
1970	149 253	150 249	123,9	123,9
1980	168 715	168 715	113,0	112,9
1988	181 356	181 356	107,5	107,5
1990	170 023	170 023	93,8	93,8
2001	157 332	157 332	92,5	92,5
2010	157 680	157 680	100,2	100,2

Forrás: KSH, *Baranya megye statisztikai évkönyve* 1950–2011.

²¹ SIPOS Balázs: *Pécs-Kertváros, egy városrész kiépülése 1972-től napjainkig*. PTE KTDI, Pécs, 2015. 34–38

²² KSH, *1980. évi népszámlálás. 2. b. Pécs népessége és társadalma*. Központi Statisztikai hivatal, Budapest, 1981. 13.

²³ Pécs és a városkörnyéki településcsoport általános rendezési terve. Városfejlesztési koncepció, Déldunántúli Tervező Vállalat, 1982. 267.

A Kodály Zoltán úti lakótelep építése

A tárgyalt terület eredetileg egy nagyobb egység, a Szigeti városrész keretein belül valósult volna meg. 1963-ban el is készült a belvárostól Nyugatra eső terület rendezési terve. Ennek a részletes ismertetésére itt nincs lehetőség, azonban a Kodály Zoltán út környékét röviden jellemezném. A tervezettel tehát nem alakult volna ki önálló lakótelep, hanem a Szigeti városrész része lett volna. Sokban hasonlított a későbbi kialakításhoz, bár jóval lazább beépítés jellemezte volna a Kodály Zoltán úttól délre eső területet, illetve az úttól északra a szalagházak helyett kétszekciós épületeket hoztak volna létre.

Az első ütem 1965–66 folyamán vette kezdetét a tervezéssel. A Mecseki Szénbányászati Vállalat (Továbbiakban: Tröszt) számára előnyös volt az Országos Takarékpénztár (továbbiakban OTP) 1965-ös érdeklődése a terület iránt, így az 1966-ban beszállt a lakótelep építésébe. A tervezés hosszú időt igényelt, mivel nehezen egyeztek meg abban a kérdésben, hogy kivegyék-e a jövődöbéli Szigeti városrészből a területet vagy sem. Végül mindezt a kérdést megoldotta az 1966-os Általános Rendezési Terv, amely körzetekre bontotta a várost (benne a Szigeti városrészt is három egységre darabolták) így a végleges rendezési terveket 1967 júliusára készítették csak el. Ekkor kapta meg hivatalos nevét a terület: Északi Körút OTP lakótelep,²⁴ az építési költségeket pedig 200 millió forintban határozták meg.²⁵ A körzetben a Tröszt a Borbálatelepen bányakárokat szenvedett bányászok számára építtetett fel 228 lakást az út keleti oldalán,²⁶ míg az OTP 160 lakás elkészítését vállalta az út lejtős, nyugati felén.²⁷ Először szanálták az út irányába eső házak nagy részét, hogy

²⁴ MNL BaML: XXIX. 206. 1, 2 és 20. számú csomag

²⁵ *Dunántúli Napló*, 1967. február 9. 3.

²⁶ *Dunántúli Napló*, 1968. február 8. 1.

²⁷ Meg kell említeni, hogy 1968-ban elkészült a Szigeti városrész egy újabb rendezési terve, amely a körút területén építeni kívánt épületeket is tartalmazta. E területtől délre eső részen is jelöl egy OTP lakótelep építésének lehetőségét, amely végül nem valósult meg. Ennek oka, hogy az OTP 1968-ban végül a kertvárosi tervek mellett tette le a voksát, a Szigeti városrészszelemben.

aztán egy évvel később,²⁸ 1967-ben ütemszerűen elkészíthessék a terület közművesítését és elkezdhessék a házak felépítését.²⁹

Az építkezés gyors ütemét mutatja, hogy az első panelház már 1967 májusában szerkezetkész volt, ennek ellenére a munkálatokat számos nehézség hátráltatta. Az elsődleges gondot az okozta, hogy a dombra épült terep természetes adottságainak köszönhetően a rendezéskor ki kellett egyenlíteni a felszíni különbségeket. További hátrányt jelentett, hogy jó pár pince létezéséről csak munka közben szereztek tudomást, így pár alkalommal le kellett állítani az építkezést a pincebeomlások miatt.³⁰ Végül az építőknek egy logisztikai problémával is szembesülniük kellett: a környéket nem teljesen szanálták, így az építkezéshez szükséges panelelemeket csak nehézkesen tudták tárolni.³¹ Mindezeknek köszönhetően az állandó lemaradásban voltak a munkával. Az 1968-as év végén például csak plusz műszakok beiktatásával tudták átadni a lakásokat.³² Ennek köszönhetően az első ütem lakásait végül csak az 1968. év végéig sikerült átadni, viszont mint sok hasonló szocialista építkezésen, a kiszolgáló létesítményekre – például az ABC-re és kisboltokra – itt is még egy évet kellett várni.³³

Ha az első ütem háztípusait vizsgáljuk, akkor igen vegyes képet kapunk. Az OTP elsősorban az egyediségre helyezte a hangsúlyt, így a Pécsi Tervező Vállalat E-4 és D-4-es paneltípusán kívül a Magyar Országos Típussterv katalógusból hagyományos építésű házakból két fajtát választott. A Tröszt ezzel szemben a PTV által ekkor megalkotott D-4-es verziót preferálta, illetve a Magyar Országos Típussterv katalógusból választott egyet, amelyet pár évvel korábban

²⁸ *Dunántúli Napló*, 1966. március 12. 3.

²⁹ *Dunántúli Napló*, 1967. január 1. 3.

³⁰ 1969-ben például a lakótelep javarészeének elkészülte után a Kodály Zoltán út és a Klimó György utca kereszteződésénél beszakadt az út egy pince felett. (Lásd: *Dunántúli Napló*, 1969. július 15., 5.)

³¹ *Dunántúli Napló*, 1967. május 13., 3.

³² *Dunántúli Napló*, 1968. december 23., 3.

³³ HÁZSZÁMJEGYZÉK 1987.

próbálták ki az „Óbudai kísérlet” során.³⁴ Ezzel azt mondhatjuk, hogy a lehetőségekhez képest változatosan próbálták beépíteni a városrészt az első ütem során.

A második ütem 1971-ben vette kezdetét. Megrendelőként itt már csak a Tröszt jelent meg. Összesen 175 lakás építését tervezték el két részletben. Az első 130, immáron belső kialakításában megújult D-4 típusú panelépületet 1970-ben kezdte el felépíteni a Baranya Megyei Állami Építőipari Vállalat. Jelentős csúszásról ebben az esetben nem számolhatunk be, az eredeti menetrend szerint 1971-re sikeresen átadták a lakásokat.³⁵ A második részletben a maradék 45 lakás elkészítését irányozták elő. A tervezést és a kivitelezést is a Tröszt karbantartó üzemi részlege végezte el. Az építkezés 1974 év elején kezdődött el a Kacsóh Pongrác utca elején. Ebben az időszakban az átadásokkal kapcsolatos tudósításokban a legtöbbször használt szó a „késés” volt. Ebben az esetben viszont nem beszélhetünk ilyesmiről; pont ellenkezőleg, fél évvel korábban – 1974 karácsonykor – probléma nélkül át tudták adni a lakások kulcsait az új tulajdonosoknak.³⁶

A harmadik ütemben a *foghíjbeépítések* kerültek a középpontba. Első körben a Xavér templom környékét rendezték. Az építés során ügyelniük kellett arra, hogy az épület illeszkedjen a környezethez, így a paneltechnológia szóba sem jöhetett. Maradt a modern IMS és a hagyományos módszer. Végül ez utóbbi mellett döntöttek. Az itt elhelyezett 112 lakás lehetőséget adott, hogy alaprajzában és magasságában is tagolt beépítés készülhessen.³⁷ Az épületrajz alapeleme az oldalfolyosóra felfűzött, harántfalak közé helyezett kétszobás lakás. A viszonylag szabad szerkezeti rendszer lehetőséget biztosított a változatos, méreteiben és elrendezésében is többféle lakás kialakítására Getto József és tervező csapata számára. A kivitelezés 1983-ban

³⁴ BRANCSIK Márta – KELLER Márkus: *Korszerű lakás 1960, az óbudai kísérlet*, Budapest Történeti Múzeum, 1956-os Intézet, Terc, Budapest, 2011, 138–139.

³⁵ *Dunántúli Napló*, 1971. július 30., 1.

³⁶ *Dunántúli Napló*, 1974. december 17., 1.

³⁷ LUGOSI Ágnes (szerk.): *Kortárs Pécsi építéset 1980–1998*. Dél-Dunántúli Építész Kamara, Pécs, 1998, 51.

kezdődött. Időközben (1984-ben) változtattak az eredeti elképzeléseken. A legfelső szinten elhelyezkedő lakásokat összekötötték a tetőtérrel, kétemeletes lakhelyeket alakítva ki így. A módosításoktól függetlenül az év végére elkészültek az épületek. A házakat hagyományos eszközökkel kivitelezték, téglafalakkal, előre gyártott födémelemmel, míg a tető faszerkezetét műemléki palafedés takarja.³⁸

Az utolsó építkezés 1985 után kezdődött el a Bartók Béla utca és a Kodály Zoltán utca sarkánál. A két ház IMS technológiával készült, Bózsa József tervei alapján. A földszint plusz kétemeletes (az A jelű tömb esetében tetőtérrel ellátott) épületben jóval változatosabban alakíthatták ki a lakásokat, mint korábban. A panelhoz képest az IMS technológia jóval nagyobb szabadságot adott a tervezőknek, így sokféle otthont tudtak tervezni a 1,5 szobástól egészen a 3 szobás plusz étkezősig. Újdonság, hogy az eddig megismert épületektől eltérően a lakások egy részének összekötéséhez külső folyosókat alkalmaztak, illetve az erkélyek nagysága és kialakítása is eltért a korábbiaktól.³⁹

A különböző vállalati és állami építkezések mellett meg kell említenünk még egy városi építkezést is. Pécsnek ebben az időszakban nagyon kevés kollégiumi férőhelye volt. A IV. ötéves terv (1970–75 közötti) időszakában rendelkezésre állt 130 millió forint erre a célra, de a Baranya megyei Állami Építőipari vállalat kapacitás hiányra hivatkozva, még 1974 decemberében sem adta le a szerződés-tervezetet. A város ragaszkodott ahhoz, hogy IMS módszerrel építsék fel az épületet, de a vállalat sokáig nem akarta vállalni a munkát, mivel a 25 emeletes Magasház építésével hatalmas lemaradásban voltak. A tanács ezért felszólította a BÉV-et, hogy ha nem kötik meg a szerződést időben az épület kivitelezésével kapcsolatban, akkor a Tolna Megyei Állami Építőipari Vállalat fogja megkapni a feladatot, ahol volt szabad kapacitás. Végül a Baranyai vállalat elvállalta a munkát úgy, hogy a tervek szerint 1977 júliusában adták volna át a

³⁸ GETTO József: Pécs – Xavér templom környékének beépítése, in: *Magyar Építőipar*, 1985., 29. évf., 1–2 sz., 86–91.

³⁹ Alaprajz alapján, Forrás: MNL BaML: XXIX. 19. 206. 5. számú mappa

közel 60 millió forintos épületet. Ám 1976-ban a várossal elszámolási vitába keveredtek, mivel a BÉV plusz 2,2 millió forintot kért a többletköltségek miatt a tanácstól, akik ezt nem tudták kifizetni.⁴⁰ A két félnek végül sikerült megállapodni, így az épületet két hónap késéssel 1977 szeptemberében műszakilag átadták, a következő hónapban pedig elkezdődött a beköltözés.

Az IMS technológiával kivitelezett épület a lejtős domborzati viszonyokhoz igazodva, teraszos kialakítással készült. A második és harmadik emeleten nemcsak folyosók és szobák találhatóak, hanem szintenként kialakítottak egy-egy közösségi teret is az előcsarnokban, ahol kisebb összejöveteleket lehetett tartani. A kelet-nyugati tájolású lakószobákban csak az ágyakat és a szekrényeket helyezték el, míg a vizesblokkokat és a WC-eket a közös helyiségekben alakították ki.⁴¹

Az átadás-átvétel után 1977-ben beköltözhetek a diákok a kollégiumba. Ez alkalomból a *Dunántúli Napló* is megszólaltatta őket azzal kapcsolatban, hogyan érzik magukat az újonnan épült lakókomplexumban: „László Terézia, Fintics Klára, Matoricz Ágnes, Kósa Ágnes, Koncz Margit – olvasom a névsort a 220-as számú szoba ajtaján. Majsról, Vajszlórol, Sellyéről és Diósvizslórol érkeztek a lányok Pécs új középiskolai diákothonába, a Kodály Zoltán útra. Terézia: – Eddig a Geislerben laktunk; vaságyakon aludtunk. Délutánonként, szilencium előtt már elsétáltunk erre és be-bekíváncsiskodtunk az új kolesba. [...]

Klára: – Én is elsős vagyok, mint a többiek és örülök, hogy azokkal kerültem egy szobába, akikkel már összebarátkoztam. Osztálytársak is vagyunk, a Janusban egészségügyi tagozatra járunk.

M. Ágnes: – Nagyon kényelmesek az ágyak, csak asztal hiányzik a szobából. Remélem nem sokáig. [...]

K. Ágnes: – Csupaszok még a falak, Beatles, Abba, Apostol, Omega, Piramis képeket szeretnék kiragasztani. Nem tudom, hogy a

⁴⁰ *Dunántúli Napló*, 1976. július 25., 3.

⁴¹ VEZÉR Csaba: 400 fős középiskolai diákothon, Pécs, Kodály Zoltán. u., in: *Magyar Építőművészet*, 1981. 28. évf. 5. sz., 34.

nevelőtanárok mit szólnak majd hozzá, de szerintem a jóízlés határain belül mindenki kidekorálhassa a szobát. [...]

Margit: – Én bejártam az egész épületet. [...] Segítettünk rendezkedni, mi hoztuk fel a függönyt, az ágyneműt. Nagyon örülök, hogy ide kerültem, de a többről inkább kérdezzen egy fél év múlva, addigra már »belakjuk« a kollégiumot.”⁴²

Mint olvashatjuk, összességében örültek a diákok, hogy beköltözhetek a kollégiumba. Apróbb gondok azért adódtak: a konyha még novemberre sem készült el, így az étkeztetést máshol kellett megoldani, a tantermek sem voltak még készen, a telefonhálózatra nem volt bekötve az épület, és a világítással is gondok adódtak, mivel egy vezetékre volt rákapcsolva a világítás, így villanyoltás után sötét volt az szobákban, a folyosókat kivéve.⁴³ A hiányosságokat pótolták 1978-ban, ám a fentiek jól szemléltetik, hogy milyen állapotban adták át az épületet.

Befejezés

A Szigeti városrésztől északra kialakított kis lakótelep a korabeli aggodalmakkal ellentétben jól illeszkedett a város sziluettjébe. (Nem úgy, mint a közel tíz évvel később kivitelezett Nyugat-Mecsek városrész.) A panel- és a hagyományos technológia keveredésének köszönhetően (összesen 8 típus) változatos kialakítású épületek (40 db) valósultak meg a területen. Mindemellett meg kell említenünk a negatívumokat is. Ilyen például a házak egymáshoz közeli sávos elrendezése, amely főleg a Kodály Zoltán úttól északra fekvő részeket jellemzi. E kialakításnak köszönhetően nem elégséges az épületek közötti természetes szellőztetés mértéke, illetve az Kacsóh Pongrác utcai épületek esetében a benapozási órák száma is jóval kevesebb az átlagnál. Hasonló probléma volt a rendszerváltásig a lakótelep jelentős ellátatlansága, amelyet lehet azzal indokolni, hogy közel

⁴²Dunántúli Napló, 1977. október 07. 2.

⁴³Dunántúli Napló, 1977. november 2., 3.

van a belvároshoz a terület, de az igényt jól jelzi, hogy a kétezres évekre mégis kiépült a kiskereskedelmi boltok hálózata a Kodály Zoltán út és a Klimó György utca mentén.

Mint azt láthattuk, az építkezések nagyobbik részét a Mecseki Ércbányák Vállalat kivitelezte, így az 1990-es évekig a bányászok aránya a lakótelepen magasabb volt, mint a szomszédos Szigeti városrészben. Ez a rendszerváltással, a bányabezárásokkal valamint az egyetem közelsége okán némileg módosult. Ez utóbbi tényező miatt sok lakást albérletként kínálnak fel a diákok számára a mai napig, amelynek köszönhetően a Szigeti városrészhez hasonlóan megnövekedett a fiatalok számának aránya a kétezres évekre.